

Масштабний культурний обмін і созидательно-креативне взаємодіяння між різними видами творчості втілює в життя спеціальні події, здатні сформувати бренд і зміцнити статус міста стріт-арта, що дозволяє абсолютно різним людям об'єднатися на платформі загальної зацікавленості в вуличному мистецтві і в майбутньому створювати, власне, нове і виняткове, маюче суттєву культурну цінність.

Організаційні механізми співпраці – спільні з муніципальними установами культури ініціативи по створенню творчих проєктів міського масштабу і муніципальна система грантів для їх реалізації – здатні вирішити проблему залучення широкого суспільства до участі в культурному житті міста, популяризації сучасного вуличного мистецтва, підвищення рівня загальної культури мешканців.

Невже іменована інтелектуально-культурною столицею Харків, як відомо, став простором єднання представителів вуличної культури – стріт-арт, брейк-данс, хіп-хоп, паркур, воркаут, скейтбордінг, стрітбол – со всіх куточків країни, виділив освітній хаб Spalah і коворкінг Fabrika – в просторі, виводячи урбан-культуру міста на нові рівні і породжуючи ідеї стосовно концептуального видіння розвитку вуличної культури як такої. Лідери руху вуличних культур, об'єднавши свої прагнення до просування молодих і талановитих представителів стріт-арта, дали життя грандіозному проєкту, аналогів якого в Україні немає.

Іншими словами, під патронатом Департаменту по справам сім'ї, молодіжній і спорту і USAID – Агентства США по міжнародному розвитку – в Харкові розпочала Програму розвитку вуличних культур. Можна сказати, що Харків став фактично родоначальником проєкту *Street Culture* в Україні, окреслив стратегії і програми його розвитку, і, разом з тим, акцентував необхідність розвитку його інфраструктури.

Вулична культура як невіддільна складова сучасного життя, що задовольняє різні потреби в культурних подіях і безпосередньо впливає на соціокультурний простір, сприяє організації культурного дозвілля цільовій аудиторії, реалізації творчого потенціалу діячів стріт-арта, демонстрації нових тенденцій в сучасних напрямках вуличного мистецтва, створенню унікального середовища захоплених людей, як професіоналів, так і любителів.

Підводячи підсумок, варто зауважити, що в контексті сучасних соціокультурних трансформацій актуалізується роль вуличної культури в міському культурно-художньому просторі інтерпретує реалії культури як особливий автономний феномен, формуючий образ міста стріт-арта, транслируючий нове розуміння вуличного мистецтва, розвиваючий спільноту байдужих людей, наділену яскравою індивідуальністю, здатних до саморозвитку, самосовершенствувати, к соціально здійснюваної креативної діяльності.

Однак інфраструктура, спонсорство і проєкти стосовно вуличної культури в світлі її внеску в культурний контекст і розвитку – те, чим може пишатися Харків і чого не вистачає іншим містам країни.

Вітряк Тетяна Володимирівна

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського

ТЕАТР РАНОГО РОЗВИТКУ (TEY)

Сучасне театральне мистецтво йде шляхом постійного творчого оновлення, подолання стереотипів і вироблення нових, нестандартних, часто, несподіваних ідей, оригінальних підходів і шляхів до їх втілення. Особлива увага приділяється молодому напрямку театрального мистецтва – Театру раннього розвитку (Theatre for Early Years), що був визначений у світі як професійний театр під керівництвом дорослих, які створюють і виконують вистави для аудиторії немовлят від місяця до ясельного віку – приблизно одного з половиною, двох років в супроводі батька або дорослого супутника. Абревіатура TEY є загальним терміном, який використовується у Європі й вважається підкатегорією театру для юних глядачів. TEY відома в США як театр для дуже молодих, або TVY.

До цього часу достеменно невідомо коли виник театр для наймолодшого глядача. У світі датою заснування вважають 1978 рік, коли у Лондоні дві театральні компанії Theatre Kit і театр Oily Cart займалися радикальними експериментами в галузі створення вистав для немовлят.

Перші кроки у створенні театру раннього розвитку робилися через експерименти. Засновник Theatre Kit Кріс Шпайер запрошував до театру трирічну дівчинку Енн, яка дивилася вистави, які були призначені для дітей віком від 5 років. Після перегляду виявилася, що деякі моменти у виставі лякали дівчинку, що і стало вирішальним у розробці специфічної форми театру, адаптованої для дітей віком до 5 років. Саме з

цих перших кроків почав свій рух Театр для малюків, або як його іще називають Vebi-театр, Театр най-най, Театр у підгузках, Театр малих форм та ін.

Упродовж років професійні режисери, актори і сценографи разом із психологами досліджували і створювали нову форму театру, порушуючи всі канони театрального видовища. Вони творили особливий інтимний світ з невеликою аудиторією у якому діти або сиділи на колінах у своїх батьків, або брали участь у виставі разом з виконавцями. Присутність дорослих була обов'язковою умовою, що пов'язано було перш за все з етичними міркуваннями – неможливістю відокремити немовля від батьків. Прив'язаність дитини до дорослого мало певну цінність з точки зору самозбереження, вона давала дитині відчуття безпеки при освоєнні навколишнього світу, зіткненні з новим і невідомим. Тому у невеликій за аудиторією, але просторовій кімнаті яка слугувала одночасно і сценою, і глядацьким залом у якій було стерто «четверту стіну», актори спілкувалися як з маленькими глядачами, так і з дорослими.

Окремі дослідження були спрямовані на використання у Театрі раннього віку мультисенсорних технологій, які опираються на всі канали сприймання кожного з органів чуття (слуху, зору, дотику, ароматів, смаку) і давало дітям відчувати все навколо, помічати зміни, дивитися і бачити, слухати і чути, адекватно сприймати навколишній світ.

Ці дослідницькі практики призвели до нових відкриттів: створення вистав для майбутніх мам – спектаклів-вражень, наповнених позитивними емоціями, які необхідні вагітним жінкам.

Актори і режисери Theatre Kit і Oily Cart's продовжували створювати спільні театральні проекти для дітей віком від 0 до 3 років до 1981 року. З 1982 року і по сьогодні театр Oily Cart спільно з британським традиційним театром ляльок Punch & Judy один раз на рік продовжують випускати інноваційні, мультисенсорні та інтерактивні вистави не тільки для наймолодшого глядача, а також для дітей з обмеженими можливостями, які допомагали дітям звільнитись від комплексу неповноцінності. Протягом останніх 40 років в області театру для дітей та дітей раннього віку працюють Роберто і Валерія Фрабетті, засновники італійського театру La Baracca - Testoni Ragazzi. На сьогодні цей театральний колектив займає провідне місце серед театрів, займаючись не тільки постановкою вистав, а і науковими дослідженнями в цій галузі.

Майже одночасно з британцями і італійцями у 1987 році першу виставу для малюків «Безтурботна пташка» (The Serene Bird) було представлено французькою актрисою, режисеркою і драматургинєю Жюлі Роланд (Joelle Rouland). Протягом 20 років творчої діяльності Joelle Rouland, як автор і виконавиця, створювала постановки для дітей від 0 до 3 років, працюючи в драматичному центрі дитинства та молоді «Зелене яблуко» під керівництвом режисерки Франсуази Піллет, а згодом як драматургиня і режисерка створювала вистави для малюків на національній сцені Марна-Ла-Валле. Своєю творчістю режисерка шукала відповіді на питання чи є дитина таким же глядачем як доросла людина, з якого віку потрібно приходити до театру, які вистави за жанром пропонувати малій дитині, навіщо малим дітям театр, чи може театр надати психологічну допомогу дитині з коліски?

Сьогодні театром раннього віку займаються видатні театральні компанії по всьому світу: Windmill і театр Polyglot (Австралія), театр Toihaus (Австрія), Teater Mu (Данія), Театр Polka, Athénor і Compagnie ACTA (Франція), театр Helios (Німеччина), Replay Theatre (Північна Ірландія), Teater Fot (Норвегія), Teatr Atofri (Польща), Companhia de Música Teatral (Португалія), Ion Creangă (Румунія), Starcatchers і Katarуна Wheels Театральна Компанія (Шотландія), Магніт театр (Південна Африка), La Casa Incierta (Іспанія), Teatr Iolo (Уельс), дитячий театр з Міннеаполіса і Альянс театрів для малюків (США). За останні два роки вистави для немовлят почали ставити в театрах України. Театральними проектами для малюків переважно займаються театри ляльок та недержавні театри з Києва, Львова, Полтави, Рівного, Харкова та ін.

Окрім цього, у світі існує кілька громадських організацій, культурних програм, альянсів чия діяльність є ключовою для зростання у світі Театру раннього розвитку ТЕУ.